

У результаті психічної саморегуляції можуть виникати три основних ефекти: ефект заспокоєння (усунення емоційної напруженості); ефект відновлення (ослаблення проявів втоми); ефект активізації (підвищення психофізіологічної реактивності) [8].

Комплексне використання розглянутих методів, на нашу думку, удосконалив систему саморегуляції студентів, знижуючи тим самим дезадаптивні тривожні стани. Застосовувані комбінації методів саморегуляції можуть бути індивідуальними, своєрідними. Таким чином, своєчасна саморегуляція виступає як психогігієнічним, так і психокорекційним засобом. Вона запобігає накопиченню надлишкових явищ перенапруження, сприяє відновленню сил, нормалізує емоційний фон, посилює мобілізацію ресурсів організму.

Література

1. Кириленко Т.С. Психологія: емоційна сфера особистості: навч. посібник. – К.: Либідь, 2007. – 256 с.
2. Корольчук М.С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 580 с.
3. Марищук В.Л. Поведение и саморегуляция человека в условиях стресса / В.Л. Марищук, В.И. Евдокимов. – СПб.: Издательский дом «Сентябрь», 2001. – 325 с.
4. Омельченко Я. Психологічна допомога дітям з тривожними станами / Я. Омельченко, З. Кісарчук. – К.: Шк. світ, 2008. – 112 с.
5. Психологічний словник [Текст] / за ред. В.І. Войтка. – К.: Вища школа, 1982. – 215 с.
6. Психологія професійного здоров'я / Под ред. Г.С. Никифорова. – СПб: Речь. – 480 с.
7. Смирнов Б.А. Психологія деятельности в экстремальных ситуациях / Б.А. Смирнов, Е.В. Долгополова. – [2 изд., испр., доп.]. – Х.: Изд-во Гуманитарный центр, 2007. – 292 с.
8. Стишенок И.В. Тренинг уверенности в себе: развитие и реализация новых возможностей. – СПб. – Речь, 2008. – 230 с.
9. Щербатых Ю.В. Психология стресса и методы коррекции / Ю.В. Щербатых. – СПб.: Питер, 2008. – 256 с.

**О. В.Вакуленко, С.М.Кудляк, Н. Ф.Романова,
НПУ імені М.П. Драгоманова**

УДК 37.013.42

УПРАВЛІНСЬКА КУЛЬТУРА КЕРІВНИКА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я ЗБЕРІГАЮЧОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація

Управління є особливою соціальною функцією, яка виникає із потреби самого суспільства і виявляється у діяльності, що здійснюється шляхом об'єднання, узгодження, регулювання, координації, контролю. Організація системної роботи щодо формування здорового способу життя учнівської молоді вимагає управління процесом на основі професійних знань та умінь. Управління таким процесом може здійснюватися ефективно за умови включення до управлінської культури керівника освітнього закладу - культури здоров'я.

Ключові слова: управління, культура управління, управлінська культура керівника освітнього закладу, культура здоров'я, здоровий спосіб життя, здоров'язберігаюче освітнє середовище.

Аннотация

Управление – особенная социальная функция, которая возникает из потребности общества и проявляется в деятельности путем объединения, согласования, регулирования, координации и контроля. Организация системной работы по формированию здорового образа жизни ученической молодежи требует управления процессом на основе профессиональных знаний и умений. Управление таким процессом может выполняться эффективно при условии включения в управленческую культуру руководителя образовательного учреждения - культуры здоровья.

Ключевые слова: управление, культура управления, управленческая культура руководителя образовательного учреждения, культура здоровья, здоровый образ жизни, здоровье сохраняющая образовательная среда.

Anotatsiya

Upravlinnya є Especially sotsialnoyu funktsiyeu, yak vinikaє iz most consumers suspilstva i have viyavlyaetsya diyalnosti scho zdiysnyuetsya Shlyakhov ob'ednannya, uzgodzhennya, reguluyvannya, koordinatsii, control.

Organizatsiyasistemnoïrobotshchodoformuvannyahealthymethodzhyttyauchnivskoïmolodivi magaєupravlinnyaprocessonosnoviprofesiynihknowledgethatumin. Upravlinnya such processes Mauger zdiysnyuvatisya efektyvnosti minds for inclusion to upravlinskoï culture kerivnika osvithogo hock - Culture Health Protection.

Klyuchovi words: Upravlinnya, culture upravlinnya, upravlinska culture kerivnika osvithogo mortgage Zdorov'ya culture, health sposib zhyttya, zdorov'yazberigayuche osvitne seredovishe.

Розбудова національної системи освіти в сучасних умовах з урахуванням кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя, історичних викликів ХХІ століття вимагає критичного осмислення досягнутого і зосередження зусиль та ресурсів на розв'язанні найбільш гострих проблем, які стримують розвиток, не дають можливості забезпечити нову якість освіти.

В силу об'єктивної дії інтегративних і дезінтегративних процесів у системі управління закладами освіти, яка швидко змінюється, у сучасній Україні керівник освітнього закладу, який є професіоналом, повинен постійно підвищувати посадово-професійну, культурну компетентність, розвивати в собі здібності до свідомої самоорганізації власної діяльності і самоуправління своїми інтелектуальними, моральними і фізичними резервами. Це зумовлено тим, що зростання складності управлінської діяльності при недостатній управлінській культурі дезорієнтує цей процес, внаслідок чого знижується його ефективність [15].

Мета публікації: дослідити теоретико-методичні підходи феномену формування управлінської культури керівника навчального закладу у науково-педагогічній літературі, зокрема актуальність культури здоров'я як складової культури управління.

Стратегія розвитку національної системи освіти повинна формуватися адекватно сучасним інтеграційним і глобалізаційним процесам, вимогам переходу до постіндустріальної цивілізації, що забезпечить стійкий рух та

розвиток України в першій чверті ХХІ століття, інтегрування національної системи освіти в європейський і світовий освітній простір.

Науковцями досліджено феномен професійно-педагогічної культури (Є.Бондаревська, Н.Крилова та ін.); визначено зміст, механізми, тенденції та умови формування її окремих складників: духовної (Б.Братусь, В.Зінченко і ін.); методологічної (В.Краєвська, С.Кульневич і ін.), морально-етичної (Є.Богданов), комунікативної (А.Мудрик), інформаційної (І.Грішина), технологічної (В.Лола). Методологічні та технологічні питання управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у відповідності з досягненнями теорії освітнього менеджменту та сучасною практикою досвіду кращих шкіл України розкрито у працях вітчизняних науковців Л. Ващенко, Л.Даниленко, Г.Ельнікової, Л.Калініної, В.Маслова, О.Боднар, К.Гораш.

За своїм змістом культура управління – це сукупність досягнень у організації і здійсненні процесу управління, організації управлінської праці, використанні техніки управління, а також сукупність вимог, які висуваються до систем управління і працівників, обумовлених нормами і принципами суспільної моралі, етики, естетики, права [3].

Культура управління, як складова частина загальнолюдської культури, має разом з тим ряд особливостей, які відрізняють її від усіх інших видів і форм культури. У науковій літературі існує велика кількість підходів до визначення умов здійснення управлінської діяльності. Так, наприклад, Н. Нижник вважає, що велике значення для культури управління має рівень культури організації процесу управління. А. Фельзер, О. Доброневський до культури процесу управління включають також раціональну організацію управлінської праці. На погляд Н.Островерхової, незалежно від особливостей управлінських функцій, дослідження проблеми формування управлінської культури їх реалізації у практичній діяльності керівника НЗ має здійснюватися з позицій системного, діалектичного, синергетичного, компетентнісного та інформаційного наукових підходів [12].

Науковець Г. Єльнікова наводить характеристики, які відповідають загальному поняттю “професійна культура” [4].

1. Загальна (загальнолюдська) культура. Під загальною культурою розуміють найбільш просту форму “культурності”, коли людина одержала певну освіту, засвоїла деякі правила етикету і досягла відповідного рівня в користуванні ними. Носій цієї культури повинен мати широкий світогляд, глибоку ерудицію, справжні поняття про честь, совість, громадську мужність, уміти володіти собою в будь-якій, навіть екстремальній ситуації.

2. Політична культура. Не менш важливим аспектом управління є політична культура керівника освітнього закладу, яка вимагає від нього глибокої всебічної підготовки, знання основ політики в галузі освіти і культури, уміння повсякденно керуватися ними в своїй діяльності. Важливу роль в цьому покликані відігравати сучасна наука, засоби масової інформації. Але першорядне значення, безумовно, має самоосвіта і безперервне навчання самих керівників.

3. Культура спілкування. Сьогодні ці слова звучать на різних рівнях, їх повторюють не тільки педагоги, для яких цей аспект є обов'язковим атрибутом їх професії, але й філософи, соціологи, економісти, керівники підприємств і представники управлінської науки.

4. Культура мови. Культура спілкування не можлива також без високої культури мови керівника, знання державної мови. Мова є важливою формою людського спілкування. Велику роль живого слова вчителя неодноразово підкреслював видатний український педагог А.С.Макаренко, який вважав слово важливим інструментом педагогічної техніки.

5. Естетична (художня) культура. Серед різноманітності рис і факторів, якими характеризується всебічно і гармонійно розвинена особистість, важливе значення, особливо для керівника, має естетична, або художня культура.

6. Правова культура. Дуже важливим аспектом професійної придатності будь-якого керівника є правова культура, знання юридичних основ управління. Перш за все, це стосується трудового законодавства, відповідних нормативних документів, регулюючих працю працівників освітнього закладу.

7. Менеджерська культура. Є ще один бік управлінської діяльності керівника освітнього закладу, що безпосередньо зумовлений специфікою його праці. Фахівці, зокрема професор Ю. Конаржевський, виділяють в ній власне культуру адміністративного апарату, культуру самого процесу управління, культуру умов праці і культуру документації[7].

Стратегічними напрямками державної політики у сфері освіти на сьогодні є: реформування системи освіти, в основу якої покладатиметься принцип пріоритетності людини; модернізація структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу; створення та забезпечення можливостей для реалізації різноманітних освітніх моделей, створення навчальних закладів різних типів і форм власності; побудова ефективної системи національного виховання, розвитку і соціалізації дітей та молоді; формування безпечного освітнього середовища, екологізації освіти; розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі. Пріоритетом державної гуманітарної політики щодо національного виховання має бути забезпечення громадянського виховання, формування здорового способу життя як складової виховання, соціальної активності.

Сучасні вимоги до зміцнення здоров'я та формування здорового способу життя у навчальному процесі висвітлено у Концепції Європейського регіонального бюро ВООЗ, Ради Європи та Комісії Європейського суспільства «Європейська мережа шкіл зміцнення здоров'я». Формування ціннісного відношення педагогічного складу до власного здоров'я та здоров'я учнів навчальних закладів як необхідній умові розвитку людини визначено Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті (2013 р.), Положенні про Всеукраїнський конкурс - захист сучасної моделі навчального закладу "Школа сприяння здоров'ю" (2011 р.).

Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури виявив потребу включення культури здоров'я до професійної культури педагогічного та керівного складу, у тому числі й до управлінської культури. Розширення обсягу знань з питань створення здоров'язберігаючого освітнього середовища сприяє підвищенню власного рівня здоров'я педагогів та формує готовність до формування культури здоров'я учнів (M.Goodstat, P.Puska й ін.) [11, 14].

Особливістю, на нашу думку такої складової в управлінській культурі керівника навчального закладу є те, що формування культури здоров'я як складової управлінської культури має відбуватися у двох напрямках: формування здоров'язберігаючої професійної управлінської культури, а також підвищення рівня власної культури здоров'я керівного та педагогічного складу навчальних закладів.

Проблема формування культури здоров'я всіх учасників педагогічного процесу стала однією з управлінських проблем. Її актуальність обумовлена соціально-педагогічним значенням, особливо в умовах модернізації освіти, пов'язаною з активізацією інноваційних процесів, зростанням числа експериментальних шкіл. На сьогодні необхідна розробка певних організаційно-педагогічних умов позитивного рішення проблеми одночасно з організацією дослідно-експериментальної роботи та підвищенням кваліфікації керівників та педагогів навчальних закладів.

Організація системної роботи щодо формування здорового способу життя учнівської молоді вимагає управління процесом на основі професійних знань та умінь. На нашу думку, управління таким процесом може здійснюватися ефективно за умови включення до управлінської культури керівника освітнього закладу - культури здоров'я. Термін «культура здоров'я» (за Г. Капрановою) – це інтегративне особистісне утворення, яке проявляється в ціннісному ставленні до здоров'я власного та людей, які оточують, спрямованості до збереження та зміцнення всіх аспектів здоров'я, у здоров'ятворчій поведінці та дбайливому ставленні до навколишнього середовища [6].

Узагальнюючи думки науковців, ми запропонували термін «здоров'язберігаюча управлінська культура керівника навчального закладу» – це управлінська культура, яка включає культуру здоров'я, як обов'язковий компонент, що сприяє збереження та розвитку цінності власного здоров'я та формуванню професійного вміння ефективно запроваджувати засади здорового способу життя у навчальному закладі у взаємодії педагогічного складу і батьків на основі побудови партнерських стосунків із громадою.

Системоутворювальним принципом здоров'язберігаючої педагогіки є пріоритет турботи вчителя про здоров'я учнів, у межах якого виділяються умови: науково-методична обґрунтованість роботи, підготовка й добір кадрів, достатнє матеріальне забезпечення школи. Як приклади формування здорового способу життя, культури здоров'я можемо привести дослідницькі роботи Г. Капранової (модель формування культури здоров'я у навчальному закладі, Н. Зимивець (модель процесу формування відповідального ставлення до здоров'я в учнівської молоді) [5; 6].

Управлінська складова забезпечує роботу структури всього процесу, його організацію як цілісного комплексного процесу. Вона передбачає оцінювання початкового рівня ставлення до здоров'я, аналіз факторів здоров'я, визначення мети й завдань діяльності, способів її реалізації, розробку комплексної програми, політики (внутрішніх положень щодо організації діяльності), проведення потрібних структурних змін, забезпечує функціонування безпечного й підтримуючого середовища, моніторинг й оцінювання реалізації діяльності, узгодження зусиль усіх об'єктів процесу.

Здоров'язберігаюча управлінська культура як інтегральна характеристика особистості є показником її загальнокультурного розвитку, а також компонентом її професійної культури. У навчальному закладі здоров'язберігаюча управлінська культура керівників освітніх закладів є однією з ознак готовності до діяльності щодо збереження та зміцнення здоров'я учнів. Формування здоров'язберігаючої управлінської культури необхідно запроваджувати поетапно, зважаючи на конгнітивно-інтелектуальну, цінносно-мотиваційну та дієво-практичну сфери особистості та за всіма аспектами, які складають цілісність феномена здоров'я (духовне, психічне, фізичне, соціальне).

Здоров'язберігаюча управлінська культура в широкому значенні слова – складний компонент загальної управлінської культури, система цілісного розвитку, а у вузькому – якісне створювання особистості, що виявляється в її ставленні до ЗСЖ, до свого здоров'я, зумовлює свідоме прагнення особистості самостійно й творчо вдосконалювати фізичну, психічну й духовну сфери власної життєдіяльності на основі самопізнання й адекватної самооцінки стану здоров'я, а також сприяє професійній діяльності як з боку розробки змісту, так і вміння запроваджувати на системній основі.

Нами запропоновано управлінську модель формування здоров'язберігаючого середовища у навчальному закладі (рис. 1). Основними напрямками роботи за розробленою моделлю є: 1) формування здоров'язберігаючої управлінської культури керівного складу навчального закладу, 2) формування культури здоров'я педагогів навчального закладу, 3) формування культури здоров'я учнів із залученням батьків. Як особливі напрями можна розглядати такі: удосконалення навчально-методичного забезпечення здоров'язберігаючого педагогічного процесу, організація здоров'язберігаючого середовища педагогічного процесу та охорони праці.

Основою формування здоров'язберігаючої управлінської культури є освітній процес, який включає сукупність мети, завдань, компонентів, критеріїв, показників, принципів та педагогічне управління. Здійснити реалізацію запропонованої педагогічної системи можливо лише за умови усвідомлення всіма педагогами, керівниками навчальних закладів повної відповідальності за збереження здоров'я учнів на основі принципів: гуманізації, природовідповідності, культуровідповідності, цілісності та єдності, задіяності особистості в значущу діяльність загального взаємозв'язку, системного підходу до структури змісту освіти, що відповідають цілям допомагати зберегти й зміцнити здоров'я школярів, створювати умови для їх успішності в житті.

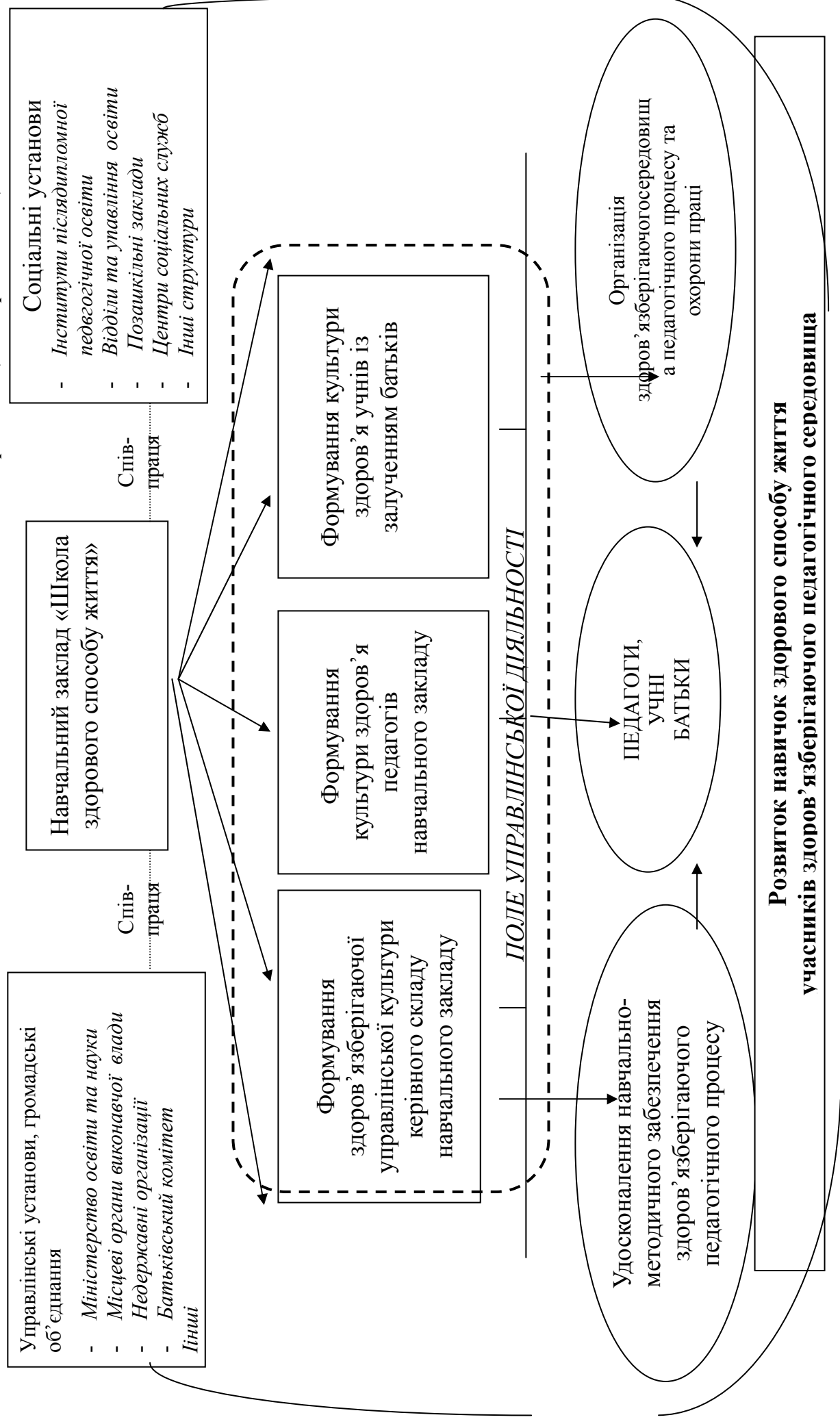

Рис. 1. Управлінська модель формування здоров'язберігаючого середовища у навчальному закладі

Здоров'язберігаюча управлінська культура є складним, багатокомпонентним явищем загальної управлінської культури керівників освітніх закладів. Це система цілісного розвитку, що об'єднує усвідомлення ними системи знань, умінь, навичок з формування, збереження, зміцнення здоров'я на духовному, соціальному, психічному та фізичному рівнях; розуміння здоров'я як вищої цінності, свідоме ставлення до ЗСЖ та прагнення до щасливого життя; засвоєння на практиці оздоровчих технологій. ЗСЖ є еталоном природної поведінки, що змінює всі сфери, запровадження управлінської діяльності щодо побудови шкіл здорового способу життя, метою яких є формування усвідомлених навичок здорового способу життя всіх учасників навчально-виховного процесу.

Освітня організація - це відкрита система, цілісність і життєздатність якої забезпечується завдяки елементам з яких вона формується. Одним з основних елементів є керівник, який забезпечує її функціонування. Саме він формує базис внутрішнього середовища установи. Його формування як цілісної структури відбувається з огляду на специфіку діяльності установи. Система освітнього менеджменту під час формування внутрішнього середовища установи має забезпечити відповідність характеристик його найважливіших складових зовнішнього середовища.

Література

1. Васильченко Л. Управлінська культура керівника школи в системі післядипломної педагогічної освіти / Л. Васильченко [Електронний ресурс] // Освіта.ua (Вид-во «Плеяди»), 2008. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/manage/1181/>.
2. Григора В.В. Управління навчальним закладом / Григора В.В., Касьянова О.М., Мармаза О.І. – Ч. 2. – Харків : Основа, 2003. – 258 с.
3. Єльнікова Г.В. Управлінська компетентність. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
4. Єльнікова Г.В. Управлінська компетентність: методичні матеріали / Г.В. Єльнікова. – К. : Ред. загальнопед. газет, 2005. – 128 с.
5. Зимівець Н. В. Соціально-педагогічні технології формування відповідного ставлення до здоров'я в учнівській молоді : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05/ Зимівець Наталія Володимирівна. – Луганськ, 2008. – 247с.
6. Капранова Г. В. Формування культури здоров'я у старшокласників загальноосвітньої школи промислового міста: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. / К., 2010. – 320 с.
7. Конаржевский Ю.А. Внутришкольный менеджмент. –М.: МП Новая школа, 1993.- 140 с.
8. Королук С.В. Розвиток управлінської культури керівника загальноосвітнього навчального закладу в процесі підвищення кваліфікації: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. / Центр. ін-т післядипл. пед. освіти АПН України. – К., 2006. – 20 с.
9. Маслов В.І., Боднар О.С., Гораш К.В. Наукові основи та технології компетентного управління загальноосвітнім навчальним закладом: Монографія. Тернопіль: Крок, 2012.- 320 с.
10. Макаренко А. С. Методика организации воспитательного процесса. В кн.: Педагогические сочинения: В 8-ми т., т. 1.- М: Педагогика, 1983. – 366 с.
11. Молодь за здоровий спосіб життя: щоріч. Доп. Президенту України, Верхов. Раді України, Каб. Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2—9 р.) / М-во України ц справах сім'ї, молоді та спорту, Держ. ін.-т розв., сім'ї та

- молоді. – К.: СПД Крячун Ю.В., 2010. – 156 с.
12. Островерхова Н. М. Технології контрольно-аналітичної діяльності завуча. – К.: Шкільний світ, 2007. – 120 с.
 13. Сорочан Т.М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика. Монографія. - Луганськ: Знання, 2005. – 384 с.
 14. Формування здорового способу життя молоді: стратегія розвитку українського суспільства /О.О.Яременко (кер. авт. кол.), О.В. Вакуленко, Ю. М. Галусян та ін. – К. : Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді, 2005. – Ч. 1. – 160 с.
 15. Шамова Т. И. Управление образовательными системами: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / Т. И. Шамова, Т. М. Давыденко, Г. Н. Шибанова ; под ред. Т. И. Шамовой. – М. : АCADEMIA, 2002. – 384 с.

**Р.Х.Вайнола, О.О.Бичковська,
НПУ імені М.П. Драгоманова**

УДК : 316.33. 37.013.42

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ РЕКЛАМНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація

У статті обґрунтовано засади популяризації здорового способу життя; визначено роль та місце рекламно-інформаційних технологій у популяризації здорового способу життя студентської молоді.

Ключові слова: здоровий спосіб життя, рекламно-інформаційні технології, засоби масової інформації, реклама, соціальна реклама, молодь.

Аннотация

В статье обоснованы принципы популяризации здорового образа жизни, определены роль и место рекламно-информационных технологий в популяризации здорового образа жизни студенческой молодежи.

Ключевые слова: здоровый образ жизни, рекламно-информационные технологии, средства массовой информации, реклама, социальная реклама, молодежь.

Annotation

In the article the principles of healthy lifestyle, the role and place of advertising and information technology in promoting healthy lifestyles students.

Keywords: healthy lifestyle, advertising and information technology, media, advertising, social advertising and youth.

У сучасних умовах розвитку держави особливо актуалізується питання популяризації здорового способу життя дітей та молоді. Це зумовлено тим, що ця категорія населення є уособленням майбутнього людства, зокрема студентська молодь – один із основних людських ресурсів розвитку країни. Статистичні дані щодо рівня здоров'я української молоді свідчать про те, що він бажає бути кращим.